

Naslov primjera dobre prakse	Suradnjom sa elektroprivredom do poboljšanja zaštite stepskog sokola u Vojvodini
Kategorije	Divlje vrste; upravljanje
Organizacija	Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije (DZPPS)
Partneri	Elektromreža Srbije (EMS)
Područje djelovanja/lokacija	Vojvodina
Država	Srbija
Nacionalna kategorija zaštite (IUCN)	nema
Opseg provedbe (lokalno, nacionalno)	Regionalno
Vrijeme potrebno za postizanje rješenja	Suradnja sa elektroprivredom - 3 mjeseca 2 godine - do useljavanja prvog stepskog sokola u gnijezdo.
Broj zaposlenih	0, volonterski
Budžet (EUR)	7 000€
Izvor financiranja	Rufford fondacija; Ministarstvo životne sredine Republike Srbije
Više informacija (link)	www.rufford.org/projects/drazenko_rajkovic
Kontakt osoba	Draženko Rajković; Uroš Pantović
Postignuća (pregled)	<ul style="list-style-type: none"> • Prva suradnja nevladinog udruženja za zaštitu ptica i elektroprivrede u Srbiji. • Podizanje svijesti u javnosti o kritično ugroženoj vrsti ptice stepskom sokolu • 30 sigurnih gnijezda postavljeno • 30 volontera iz Vojvodine sudjelovalo • Pronalazak kompromisa sa golubarskim i sokolarski udruženjima - odgađanje golubarskih natjecanja ili pomicanje lokacije za vrijeme gniježđenje sokolova.

Problem/prilika	
Problem koji želite riješiti	<ul style="list-style-type: none"> • Kritično ugrožena vrsta ptice na globalnom nivou • Neadekvatna mjesta za gniježđenje, na stupovima dalekovoda • Narušeno stanište • Elektrokucija • Ne poznavanje stanja gnijezdeće populacije • Trovanje sokola
Prilika koju želite iskoristiti	<ul style="list-style-type: none"> • Suradnja sa elektroprivredom • Monitoring populacije stepskog sokola
Planiranje	
Kako ste došli do ideje?	<p>Populacija stepskog sokola u Vojvodini nema dovoljno prirodnih gnijezda (na drveću) od gavrana, vrana, čija gnijezda preuzima, zato i gnijezde na stupovima dalekovoda na kojima na žalost postoji velika mogućnost elektrokucije.</p> <p>DZPPS je bio inicijator ideje izrade sigurnih gnijezda i postavljanje na stupove dalekovoda a korišten je primjer dobre prakse iz Mađarske. Kutije zadovoljavaju tri uslova: odmah su na raspolaganju, štite ptice od vremenskih nepogoda i štite gnezdo od rušenja, pošto su pričvršćene za stub primenjuju se širom Evrope i Azije i jedna su od najefikasnijih tehničkih mera zaštite ove vrste.</p>
Je li ideja dio neke šire strategije?	<ul style="list-style-type: none"> • Reaktivno je došlo do ideje jer su inicijalna istraživanja ukazala da je nestao dio populacije stepskog sokola sa poznatih gnjezdilišta u Vojvodini. • Napravljen je katalog golubara na teritoriju Vojvodine i preklopili sa prijašnjom mapom stepskog sokola koji je tad imao 40 parova. S većom koncentracijom golubara na nekom području Vojvodine zabilježeno je potpuno odsustvo stepskog sokola.
Koja je uloga partnera?	Elektromreža Srbije je omogućila postavljanje sigurnih gnijezda na stupove dalekovoda u Vojvodini. EMS je

	obezbedila svoje radnike, dizalice i opremu za postavljanje gnijezda.
Provedba	
Ključne faze – od ideje do realizacije?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobivanje financiranje 2. Suradnje s elektroprivredom 3. Cenzus populacije 4. Izrada gnijezda 5. Postavljanje gnijezda 6. Monitoring useljenih sigurnih gnijezda 7. Radionica sa golubarima
Koje akcije ste poduzeli?	<ul style="list-style-type: none"> • Iniciranje sastanka/suradnje sa Elektromrežom Srbije. Predstavljanje projektnih aktivnosti. • Dobivanje dozvole za rad od strane Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode. • Uspostavljanje partnerstva i uloga elektroprivrede. Potpisan sporazum o međusobnoj saradnji u realizaciji projekta zaštite stepskog sokola u Srbiji. • Kompletan cenzus populacije uz učestvovanje 30ak volontera (članovi DZPSS-a). • Pravljenje sigurnih gnijezda/kutija na najugroženijim aktivnim gnijezdima na stupovima i bivšim gnijezdećim teritorijama. (podaci od cenzusa prije 10 godina). • Postavljanje gnijezda u suradnji s EMS u nekoliko etapa. • 10-12 tura po 2-3 gnijezda. Potrebno je raditi etapno zbog isključivanje struje na dalekovodima širom Vojvodine uzrokujući nestanak struje za veliku populaciju. • Javne diskusije sa zainteresovanim stranama (golubarska udruženja, sokolari) koji imaju direktne štete od stepskog sokola i drugih grabljivica te ih direktno ugrožavaju i inspekcijske službe. • Ponuda rješenja sukoba (odgađanje golubarskih natjecanja ili pomicanje lokacije za vrijeme gniježđenje

	<p>sokolova).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suradnja sa mađarskim Birdlife partnerom MME u obilježavanju mlade jedinke stepskog sokola satelitskom telemetrijom. • Izrada promotivnog i edukativnog materijala
Kako ste uključili partnere?	Partnere su uključili i prije pisanje projekta.
Kako ste odabrali lokalne dionike?	Lokalni dionici su ovom slučaju bili volonteri DZPPS-a koji su se odazvali na akciju i zainteresovane strane na javnoj diskusiji.
Kako ste uključili dionike?	Volonteri DZPPS-a iz regije Vojvodine sudjelovali su u sprovođenju projekta u svojim lokalnim zajednicama koje su imale dalekovode u blizini. Odazvalo ih se 30ak.
Koje ranjive skupine ste uključili i kako?	
Jeste li osvijestili lokalne dionike na njihova prava na informacije?	<ul style="list-style-type: none"> • Organizirane su ciljane radionice i pojedinačno su se zvala sva golubarska i sokolarska udruženja u regiji jer oni imaju direktne štete od stepskog sokola i drugih grabljivica. • Cilj je bio osvijestiti ulogu i važnost stepskog sokola ali i ponuditi rješenja sukoba (odgađanje golubarskih natjecanja ili pomicanje lokacije za vrijeme gniježđenje sokolova).
Koje ste komunikacijske aktivnosti proveli i koje kanale ste koristili?	<p>Mediji su bili prisutni prilikom postavljanje gnijezda.</p> <p>Edukacije diljem Srbije u osnovnim, srednjim školama, sveučilištima (PMF).</p> <p>Redovite objave na socijalnim mrežama i u medijima, na taj način privlačimo nove članove i moguće volontere.</p>
Kako ste uvrstili aktivnosti smanjivanja i ublažavanja klimatskih promjena u svoj rad?	Preporuka za ubuduće je sadnja vetrozaštitnog pojasa i prirodnih šuma. Na taj način se sprječava uništavanja slatina i stepa kao prirodna staništa sokola.
Koji su bili izazovi prilikom provedbe:	Financijski: Nastavak monitoringa populacije stepskog sokola i stvaranje većeg projekta vezanog za zaštitu sokola.

	Tehnički: Zbog suradnje s elektroprivredom riješeni su tehnički problemi.
	S dionicima: Suradnja sa golubarima i sokolarima nije išla lako.
Promjena	
Koja je pozitivna promjena u prirodi?	U 30 postavljenih sigurnih gnijezda, naseljen je samo jedan par stepskog sokola dok su u ostalima naseljeni sokol lastavičar, vjetruša, orao mišar i gavran.
Kako je smanjen negativni utjecaj na prirodu?	Izgradnjom sigurnih gnijezda za stepske sokolove ali i druge ptice koje bi se uselile smanjuje se mogućnost njihove elektrokucije (smrt strujnim udarom).
Pozitivna ekonomska (E) i društvena (D) promjena kod:	Javnog sektora (lokalni, nacionalni) D: Medijski je projekt bio veoma dobro regionalno popraćen te je na taj način naučna i šira javnost bila upućena u problematiku zaštite jedine kritično ugrožene vrste ptica (staništa, elektrokucija, broj jedinki) u Srbiji. Snažna podrška Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode.
	Poslovnog sektora E: smanjenje štete na mreži uslijed elektrokucije ptica D: Prva suradnja u Srbiji ne vladine organizacije za zaštitu ptica i elektroprivrede. Stvaranje pozitivnog imidža Elektromreže Srbije kroz aktivan doprinos zaštiti kritično ugrožene vrste. Stvoren je potencijal za daljnju suradnju i moguće financiranje rada.
	Lokalnog stanovništva: D: Lokalni volonteri i volonterke uključeni u rad – od 18 do 60 godina.
	Znanstvene zajednice: D: Cenzus populacije stepskog sokola. Broj gnijezdećih parova (16-21) stepskih sokolova i popis svih gnijezda gavranova i sivih vrana koji su potencijalna gnijezda za stepskog sokola (sokol preuzima njihova gnijezda, ne radi vlastita).

Replikacija i preporuke	
Koje su ključne stvari koje su bitne za replikaciju?	<ul style="list-style-type: none"> • Želja za suradnjom od strane elektroprivrede • Velik odaziv volontera
Što bi napravili drukčije?	<ul style="list-style-type: none"> • Ozbiljnije bismo pristupili projektu u smislu potraživanje financija. • Uključivanje šire javnosti kroz kampanje. • Usvojite gnijezdo stepskog sokola kao jedno od komunikacijskih poruka. • Javne tribine o važnosti stepskog sokola za regiju i državu kao jedina kritično ugrožena vrsta ptice grabljivice. • Veći pritisak na više instance da učestvuju u projektu i daju veći doprinos u konkretnim mjerama zaštite. • Potpisivanje Raptors memoranduma o suranji.
Što je ključno za održivosti projekta?	<p>Neprestana komunikacija sa svima.</p> <p>Ljudi su ključ. Bez ljudi nema održivosti.</p> <p>Volonteri su bitan aspekt u provedbi projekta.</p>
Koje su vaše preporuke za poboljšanje politika?	<ul style="list-style-type: none"> • Jača kontrola nad ilegalnom promjenom namjene zemljišta. • Jači inspekcijski nadzor nad ilegalnim preoravanjem slatina i stepa u Vojvodini. • Nadzor ilegalnih aktivnosti golubara. • Jača kontrola nad distribucijom i upotrebom zabranjenih pesticida (poljoprivrednici), ali i golubara koji namažu sa furadanom, lanatanom i krežanom vrat goluba gdje golub ne može dohvatiti s kljunom te na taj način ubijaju stepskog sokola i druge grabljivice) • Zaštita prirode treba biti odgovornost različitih ne resornih institucija.
Koji su vaši interesi za koje želite saznati primjere dobre prakse?	<ul style="list-style-type: none"> • Primjer rješavanje sukoba sa zaraćenim stranama – golubarski savez. • Primjeri inkluzije socijalno ugroženih skupina i manjina kao volontere. • Kofinaciranje za LIFE.

Očekivanja	
Koja su vaša očekivanja od WWF?	<p>Pomoć u pritisku na relevantne institucije u cilju poboljšanja statusa stepskog sokola i sprovođenju aktivne zaštite.</p> <p>Kofinanciranje i partnerstva.</p>